

Infofiche Binnenklasdifferentiatie

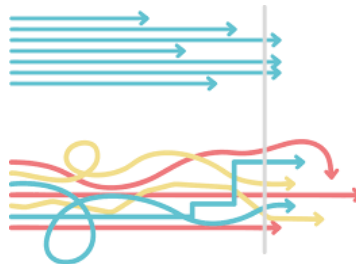
Functioneel meertalig leren in het secundair onderwijs

Entiteit

Contactpersoon

Binnenklasdifferentiatie¹ (BKD) betekent omgaan met verschillen tussen leerlingen in een klas op een proactieve, positieve en planmatige manier, om zo te komen tot verhoogde motivatie, welbevinden, leerwinst en/of leerefficiëntie bij álle leerlingen, zonder de lat lager te leggen.

- > Verschillen kunnen daarbij verkleinen, gelijk blijven of groter worden.
- > Proactief en planmatig betekent dat een leerkracht zoveel mogelijk anticipeert en zich voorbereidt op wat zich zou kunnen aanbieden in de klas en niet alleen reactief optreedt.
- > Positief betekent de verschillen NIET zien als een probleem dat 'weggewerkt' moet worden^{2 3}.

1. Eén mindset

Differentiatie is een mindset: het waardeert de verschillen tussen leerlingen in plaats van die als problematisch te zien. Deze verschillen laten je toe krachtige leeromgevingen te creëren waarbij elke leerling in zijn noden ondersteund wordt.

Differentiatie is veel meer dan een pakket van lesmethodes. De manier waarop de leraar deze lesmethodes omkadert en begeleidt is even belangrijk.

Men noemt dit de *growth mindset* (groeimindset): het helpt je om te kijken naar leerlingen als mensen die kunnen groeien en/in leren. En dat dit een dynamisch gegeven is. Leerlingen zijn niet uit zichzelf alleen maar 'intelligent' of 'zwak'. Intelligentie en hersenactiviteit lijken voor een groot deel op spieroefeningen: hoe meer je oefent, hoe meer je ze ontwikkelt.

¹ Bron: <https://edinaplatform.eu/differentiation/introductie>

² Struyven, K., et al., 2015. *Ieders Leer-kracht. Binnenklasdifferentiatie in de praktijk*. Acco, Leuven.

³ Castelein, E., et al., 2016. *Binnenklasdifferentiatie een beroepshouding, geen recept. Praktijkgids voor leraren, student-leraren en lerarenopleiders*. Acco, Leuven.

2. Twee types van differentiatie

2.1. Divergente differentiatie

veronderstelt verschillende leerdoeleinden voor de leerlingen in een klas. Sommigen oefenen op het basispakket van de taak/opdracht, anderen kunnen al moeilijkere onderdelen aan. Iedere leerling volgt zijn eigen tempo. Aan het eind van een divergente differentiatieles kan het niveauverschil tussen studenten variëren.

2.2. Convergente differentiatie

is differentiatie in functie van dezelfde leerdoeleinden voor iedere leerling. Je hebt een duidelijk idee waar je de groep in zijn geheel wilt krijgen aan het einde van een les(senreeks). De weg daarheen zal voor elke leerling verschillen, maar iedereen zal hetzelfde niveau bereiken. De leerweg pas je aan elke leerling aan, volgens de behoeften van die leerling. Sommigen hebben meer ondersteuning nodig, anderen werken liever luidop, weer anderen in stilte, ...

3. Drie relevante aspecten bij differentiatie

Onderzoek⁴ toont aan dat de onderstaande drie aspecten een positieve invloed hebben op de motivatie van leerlingen, op de leerkwaliteit en op de leerwinst.

3.1. Leerstatus bij iedere leerling

Is de leerling klaar voor de taken die je wil geven? Te moeilijk, te gemakkelijk? Het helpt om taken op verschillende niveaus aan te reiken. Differentiatie ten dienste van ieders leerstatus kan tot divergente differentiatie leiden. Het is hierbij goed om te weten welk basisniveau iedere leerling moet halen.

3.2. Leerprofiel

Wat heeft de leerling nodig om in het leren effectief te zijn? Leerbehoeften kunnen erg variëren. Deze behoeften mee in rekening brengen, kan leiden tot convergente differentiatie: iedere leerling volgt een eigen weg, maar ze komen aan het eind allemaal weer samen.

3.3. Voorkeuren

Wanneer leerlingen kunnen kiezen, zijn ze extra gemotiveerd. Keuzes en opties aanbieden wil echter niet zeggen dat ze op elk moment kunnen kiezen wat ze willen doen.

4. Vier elementen voor een krachtige leeromgeving

Een krachtige leeromgeving stimuleert alle leerlingen om het beste uit zichzelf te halen. Bij je leerlingen zorg je er dan voor dat alle obstakels om te leren en te participeren zijn weggenomen.

4.1. Context voorzien

In de klas voorzie je 'context' door input te geven die op meerdere/diverse zintuigen inspeelt (visuele, auditieve, ... ondersteuning). Buiten de klas kan je de school, de gemeente of stad gebruiken als één groot leercentrum: ga naar buiten, leer over winkels in de winkels zelf, enz.

4.2. Taalondersteuning

Verlaag je verwachtingen naar een leerling toe niet. Zorg dat je alles kunt doen opdat de leerlingen aan je verwachtingen kunnen beantwoorden. Zorg dus voor taalondersteuning die het voor meertalige leerlingen mogelijk maakt om volwaardig aan de les te kunnen deelnemen (bv woordenlijst met meest gebruikte woorden en zinnen, 'bronnenhoek' met woordenboeken, vertaalcomputer..., 'spreekkaarten' die de leerlingen kunnen gebruiken in de discussie, enz.).

⁴ Tomlinson, C. A., 1999. *The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners*. Association for Supervision and Curriculum Development.

4.3. Interactie

We leren een taal door ze te gebruiken. Elk klasmoment geeft de leerling een spreekkans. Twee hulpbronnen zijn 'open vragen' en 'coöperatieve werkvormen'. Coöperatieve werkvormen laten leerlingen samenwerken, waarbij taal een noodzakelijk medium is.

Zelfs wanneer de antwoorden onvolledig zijn of langzaam geformuleerd worden, is het van belang de leerling de kans te geven te spreken, te discussiëren, actief te leren.

Beschouw de school als een leeromgeving. Beperk je dus niet tot klasactiviteiten. Taaldoelen moeten niet altijd expliciet aangepakt worden.

4.4. Psychosociale aspecten

Welbevinden is een belangrijke voorwaarde om tot leren te komen. Wanneer de thuistaal van een leerling welkom is en een plaats krijgt op school, zal dat bijdragen tot zijn/haar welbevinden. En een leerling die zich goed voelt, zal beter kunnen leren. Het is ook belangrijk om tijd en ruimte te maken voor de ervaringen van de leerlingen.

5. Vijf voorwaarden voor een sterke differentiatie

Differentiatie kan veel verder gaan dan binnenklasdifferentiatie. Soms kunnen de leerbehoeften in een klas zo van elkaar verschillen dat deze aspecten kunnen helpen om je klas- of schoolorganisatie aan te passen.

5.1. Leerdoelen groeperen

Sommige leerdoelen hebben expliciete instructie nodig (de letters van het alfabet), andere zijn meer abstract (rekenen met breuken). Het kan voor meertalige leerlingen toegankelijker zijn om de meer abstracte leerdoeleinden in een concrete context te groeperen, samen met andere leerdoelen.

5.2. Leerlingen groeperen

> Dit kan volgens verschillende criteria:

- **Voorkeuren:** soms kun je werkgroepen organiseren en leerlingen met dezelfde interesses samen zetten;
- **Niveau:** dat kan het lesgeven makkelijker maken, maar kan ook leiden tot stigmatisering wanneer leerlingen altijd bij dezelfde groep ingedeeld worden;
- **Heterogene groepen:** hier kunnen leerlingen die al wat verder staan anderen helpen. In coöperatieve structuren/werkvormen bereiken leerlingen niet alleen academische doeleinden, het helpt hen om ook sociale vaardigheden te ontwikkelen. Ze kunnen leren een groep te leiden, hoe te modereren, hoe zorg te dragen voor materialen of voor het werk van andere leerlingen ...
- **Leeftijden door elkaar:** je hoeft de leerlingen niet altijd volgens leeftijd te groeperen. Jongere leerlingen kunnen sneller leren wanneer ze oudere kunnen observeren en imiteren.
- **Taalhomogene groepen:** leerlingen met een gemeenschappelijke thuistaal kunnen lesonderwerpen diepgaander bediscussieren, wat bijdraagt tot een dieper begrip van de voorgestelde concepten.

5.3. Leerkrachten samenbrengen

Co-teaching is het samenbrengen van verschillende leerkrachten om een groep te ondersteunen, waarbij de onderlinge relatie gelijkwaardig is, en dit gedurende een bepaalde periode, met de bedoeling om op een gestructureerde manier bepaalde leerdoeleinden te bereiken.

Co-teaching kan een bron van permanente professionele ontwikkeling betekenen als deze leerkrachten ook de tijd nemen om elkaar te raadplegen en feedback te geven. Co-teaching zorgt voor meer kans tot individuele begeleiding en ondersteuning van leerlingen. Er ontstaat ruimte voor gedifferentieerde instructie, andere klasopstellingen, extra ondersteuning voor leerlingen met specifieke leerbehoeften en voor leerlingen die extra uitdagingen aankunnen.

5.4. Differentiatie in diverse fasen van het leerproces

Je kunt divergent of convergent differentiëren gedurende de volgende drie fasen in het leerproces:

instructie, verwerking en evaluatie.

> **Instructie en verwerking van het onderwerp**

- Klassikale instructie zonder differentiatie.
- Voorzie stappenplannen met pictogrammen voor de instructie.
- Laat de leerlingen de taak/opdracht zelf ontdekken en nodig hen uit om naar de instructietafel te komen wanneer ze een meer uitgewerkte instructie nodig hebben.
- Verdeel de klas in 2 groepen. Elke groep leest een andere taak. Elke leerling van groep A legt de taak uit aan een leerling van groep B, en vice versa.
- Directe instructie activeren: bied de leerlingen een zeer gestructureerde instructie aan. Test of ze het begrepen hebben (d.m.v. een Google Form, een korte quiz of test, een zelf-evaluatie ...). Verdeel hen in 3 groepen:
  - × Groep A krijgt een verlengde instructie met jouw hulp.
  - × Groep B werkt alleen aan de taak.
  - × Groep C krijgt een moeilijker taak.
- Voorzie keuzes in de manier waarop leerlingen het nieuwe onderwerp willen verwerven (video, stappenplan, tekst, een andere leerling observeren ...)

> **Evaluatie**

- Leerkracht-gecentreerde evaluatie: jij beslist hoe je de leerlingen zal evalueren.
- Leerling-gecentreerde evaluatie: leerlingen kunnen suggesties geven hoe ze geëvalueerd willen worden. Voor het leerdoel “in het openbaar spreken” kunnen ze het onderwerp en het tijdstip wanneer ze dit willen organiseren, zelf kiezen.
- Vrijwillige tussentijdse evaluatie: voorzie mogelijkheden om de leerlingen tussendoor al te evalueren op waar ze mee bezig zijn. Deze momenten zijn niet verplicht: de leerlingen kiezen zelf of ze dit willen of niet.
- Self-assessment: laat de leerling zichzelf een score geven, bekijk of dit overeenkomt met jouw score.
- Peer-evaluatie: laat leerlingen feedback geven aan hun medeleerlingen. Reflecteer met hen wat goede evaluatiecriteria kunnen zijn...

5.5. Durf buiten het kader te denken

> **Denk steeds doelgericht:**

- Welk doel wil ik met mijn leerlingen bereiken?
- Welke weg leidt daarnaartoe?
- In welke mate verschilt die weg voor de verschillende leerlingen?
- Denk hierbij als een piloot. Vanuit een groei mindset en een positieve kijk op jongeren houd je steeds je doel voor ogen. Dan bepaal je het traject, en bespeel je al de aspecten van de leeromgeving die hierboven beschreven staan.

6. Zes stappen voor een gedifferentieerde les

1. Volg je intuïtie, je observaties en de resultaten van leerlingen: waar zie je hiaten in hun resultaten, in leerstatus, voorkeuren en leerbehoeften?
2. Bepaal welke leerdoeleinden je in een gedifferentieerde setting wilt aanbieden.
3. Ga na of je leeromgeving krachtig is voor ALLE leerlingen:
  - a. Nodigt de context uit om rond het thema aan de slag te gaan?
  - b. Is er ruimte voor interactie?

- c. Is er voldoende taalondersteuning?
  - d. Is er voldoende aandacht voor psychosociale aspecten?
  - 4. Bepaal of je divergent dan wel convergent wilt differentiëren.
  - 5. Doorloop de 5 voorwaarden voor een goede differentiatie.
  - 6. Controleer of je les een antwoord biedt op de hiaten die je in stap 1 hebt opgemerkt.
-

Meer lezen:

- > <https://edinaplatform.eu/differentiation/introductie>
- > Castelein, E., et al., 2016. Binnenklasdifferentiatie een beroepshouding, geen recept. Praktijkgids voor leraren, student-leraren en lerarenopleiders. Acco, Leuven.
- > Tijdschrift Fons, april 2016, jaargang1, nr.2.
- > Tomlinson, C. A., 1999. The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners. Association for Supervision and Curriculum Development.
- > Struyven, K., et al., 2015. Ieders Leer-kracht. Binnenklasdifferentiatie in de praktijk. Acco, Leuven.